## H. LEXICA (KOSHA).

### 414.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 34. Long. 13. Lat. 5. Linn. 10–12.

Inest *Ṣáṣvatae Nánárthakoshas*, glossarium homonymicum, omnium quae ad nostra pervenerunt tempora, antiquissimum et rarissimum. Eo magis deplorandum est, quod codex tam negligenter exaratus est, ut sententiae singulae divinando, multae enodari omnino non possint. Ṣáṣvatam constat in fontibus Amarae enumerari, auctor ipse antiquiores se lexicographos adhibuisse profitetur. Incipit:

पाकोज्ज्वलीर्णसुवर्ण - - रुचिरच्छायं वसानो म्वरं
भास्वत्कौस्तुभकान्तिकर्बुरपरिभ्राजिष्णुवक्षःस्थलः[1]।
शङ्खचक्रमसिं गदामविरतौ (l. °तं वि°) वभ्रच्चतुर्भिः करै-
रारूढो गरुडं नवीनजलदश्यामो हरिः पातु वः ॥
पूर्वाचार्य्यप्रसादेन विदित्वा शब्दविस्तरं।
क्रियते शाश्वतेनायमनेकार्थसमुच्चयः ॥
स्फुटार्थपदविन्यासः शिशूनां प्रतिपत्तये।
ज्ञातायं (कृतोऽयं?) न प्रबुद्धानामतः क्षाम्यन्तु सूरयः ॥
त्वय (एष?) ज्ञानार्थमज्ञानां सन्तोषार्थं विजानतां।
श्रमो मम न तु ज्ञानलवगर्विन्न(garvita?)चेतसां ॥
प्रसिद्धैरप्रसिद्धैश्च शब्दैरेष विनि[f]र्म्मितः।
प्रसिद्धैर्यैतुं (?) ग्रन्थमप्रसिद्धैश्च वेदितुं ॥
दृष्टपष्टप्रयोगो (षष्टि?) हं दृष्टव्याकरणत्रयः।
अधीती सदुपाध्यायाभिज्ञशास्त्रेषु पञ्चषु ॥
अतः शब्दार्थलिङ्गेषु कर्त्तव्यो नात्र संशयः।
शब्दकोषे भियोगेन विद्वजननिरूपिते ॥१॥

Sequitur glossarium, cujus initium hocce: शिवं भद्रं शिवः शंभुः शिवा गौरी शिवाभया। शिवः कीलः शिवा क्रोष्टा भवेदामलकी शिवा ॥१॥ बलं शक्तिर्बलं सैन्यं बलं स्थौल्यं बलं बली। बलं रूपं बलो दैत्यो बलः काकोऽग्नी बलः ॥२॥ मधु मद्यं मधु क्षौद्रं मधु पुष्परसं विदुः। मधुश्चैत्रो मधुर्दैत्यो मधूकोऽपि मधुर्मतः ॥३॥ ध्रुवः कीलो ध्रुवः शंभुर्ध्रुवं तर्के ध्रुवो मुनौ। ध्रुवं नित्ये निश्चिते च गीत-[वा]ग्भेदयोर्ध्रुवा ॥४॥ शिखा ज्वाला शिखा चूडा शिखा शाखा शिखा शिफा। शिखा शिखंडिनां चूडा शिखा स्यादग्रमात्रके ॥५॥ Haec vocabuli varias significationes habentis repetitio aetati in condendis lexicis rudi tribuenda est, atque in iis tantum glossariis (velut in Nánárthadhvanimanjarí) reperitur, quae e Ṣáṣvata excerpta sunt. Recentiores lexicographos nonnunquam disticha et versus integros e Ṣáṣvata desumsisse, semel monuisse sat habeo.

[1] Fortasse भास्वत्कौस्तुभकांतिकर्बुरपरिभ्राजिष्णुवक्षःस्थलः।

Primum vocabula ea recensentur, quae toto disticho (foll. 1–7[b].), deinde quae versu (foll. 7[b]–26[b].), tum quae dimidiato versu (foll. 26[b]–33[b].) explicantur, denique particulae recensentur.

Codex hoc seculo ineunte exaratus est. (Wilson 250.)

### 415, 416.

Unum opus duobus voluminibus compactum. Lit. Devan. Charta Europ. Long. 11½. Lat. 9. Linearum numerus variat. Vol. I. foll. 270. Vol. II. foll. 220.

*Amarasinhae Námalingánuṣásanam*, cum *Bhánujídíkshitae*, Bhaṭṭojidíkshitae filii, commentario, *Vyákhyásudhá* (commentarius mellifluus) appellato. (A.) Incipit:

वल्लवीवल्लभं नत्वा गिरं भट्टोजीदिक्षितं।
अमरे विदधे व्याख्यां मुनित्रयमतानुगां ॥१॥

I. e. 'Coram Kṛishṇa, Sarasvatí et Bhaṭṭoji inclinatione facta, Amarae commentarium scripturus, in eoque trium virorum sanctorum, Páṇinis, Kátyáyane, Patanjalis, praecepta secuturus sum.'

Bhánujídíkshitae liber antiquioribus Svámínis, et potissimum Ráyamukuṭae commentariis innititur, horumque grammaticorum explicationes aut refellendae aut approbandae in quavis pagina citantur. Multa tamen auctor ex suis ipsius scriniis deprompsit, et in disponendis rebus illis lucidior est, scholae Páṇiníyae vero praecepta strictius observat. Auctorum et librorum nomina haud pauca citat, sed longe plurima e Ráyamukuṭa desumsit. Enumerabo ea, quae usque ad finem libri II, 4, 2. (ed. Lois.) occurrunt, et literis cursivis ea significabo, quae nondum in Mukuṭae commentario reperi. Sunt igitur haec: Ajaya, Abhinanda, Amaradatta, Amaramálá, Ápiṣali, Ujjvaladatta, Uṇádivṛitti, Utpaliní, *Ekákshara*, Kátya, Keṣaramálá (?), Kaumudí, Kshírasvámin, Gítá, Govardhanánanda, Chandragomin, Cháṇakya, Chándra, Tárapála, Trikáṇḍaṣesha, *Díkshitáḥ* (i. e. auctoris pater), *Durga*, Deṣíkosha (II, 2, 6.), Dvirúpakosha, Dhanapála (I, 1, 2, 13.), Dharaṇi, Narasinha (I, 2, 1, 6. A Mukuṭa Ṣábdika-Narasinha appellatur), *Náṭakaratnakosha*, Nánártharatnamálá, Námanidhána, Námamálá, Námánuṣásana, Panjiká, Purushottama, Bṛihadamara, Bṛihaddhárávalí, Bhaṭṭi, *Bhaṭṭojidíkshitáḥ* (cf. Díkshita), *Bhágavata*, Bháguri, Bháravi, Bhoja, Manu, Mádhava, Márkaṇḍeyapuráṇa, *Mukuṭa*, Mediní, Maitreya, *Yádava*, Ratnakosha, Ratnamálá, Rantideva, Rabhasa, Rájadeva (lex.), Rájaṣekhara, Rudrakosha, Rúparatnákara, Lingánuṣásana, Vararuchi, Váchaspati, *Vámanapuráṇa*, Váyupuráṇa, *Vikramádityakosha*, *Vindhyavásin* (I, 1, 3, 9.), Viṣva, Vishṇupuráṇa, Vaidyakánananta, Vopálita, Vyáḍi,